

Zhoubné nádory urogenitálního traktu

Doc. MUDr. Radek Lakomý, Ph.D., MUDr. Alexandr Poprach, Ph.D.

MUDr. Jiří Navrátil, Ph.D.

MUDr. Radim Němeček, Ph.D.

Masarykův onkologický ústav, Brno

Nádory urogenitálního traktu

Nádory ledvin

Nádory močového měchýře

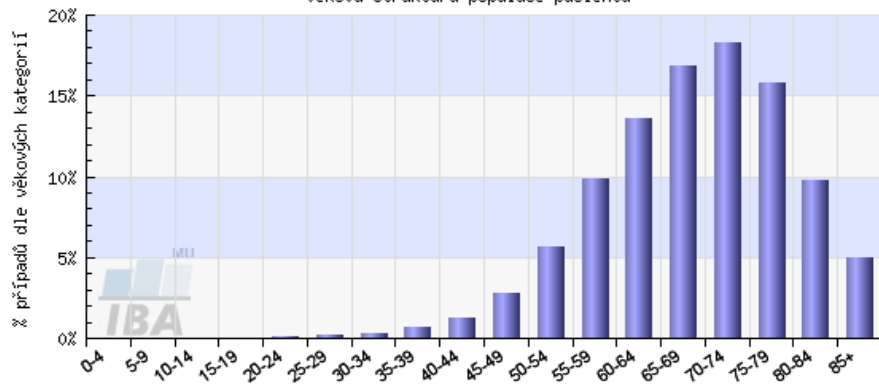
Nádory prostaty

Nádory varlat

Věková distribuce nádorů urogenitálního traktu

C67 - ZN močového měchýře - vesicae... - Incidence

věková struktura populace pacientů

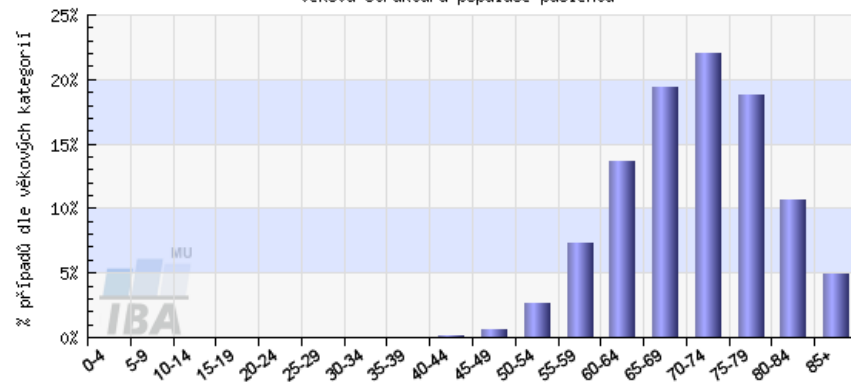
Analyzovaná data: N=58881

<http://www.svod.cz>

Zdroj dat: ÚZIS ČR

C61 - ZN předstojné žlázy - prostaty - Incidence, muži

věková struktura populace pacientů

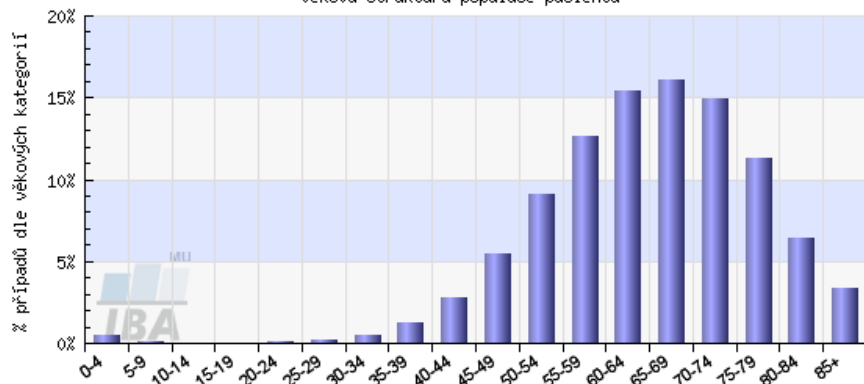
Analyzovaná data: N=106410

<http://www.svod.cz>

Zdroj dat: ÚZIS ČR

C64 - ZN ledviny mimo pánevičku - Incidence

věková struktura populace pacientů

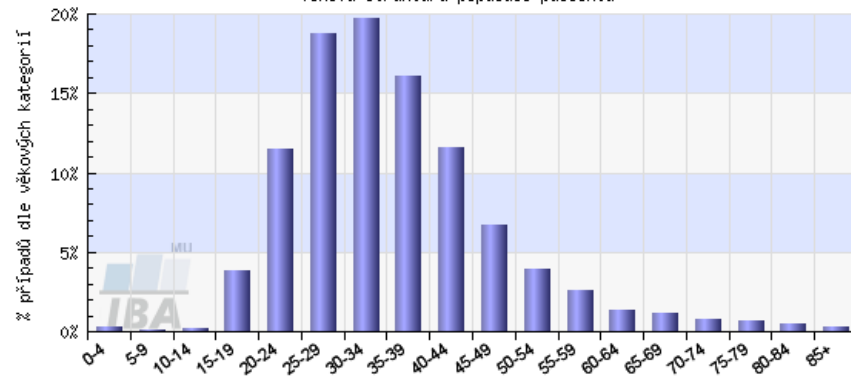
Analyzovaná data: N=69280

<http://www.svod.cz>

Zdroj dat: ÚZIS ČR

C62 - ZN varlete - Incidence, muži

věková struktura populace pacientů

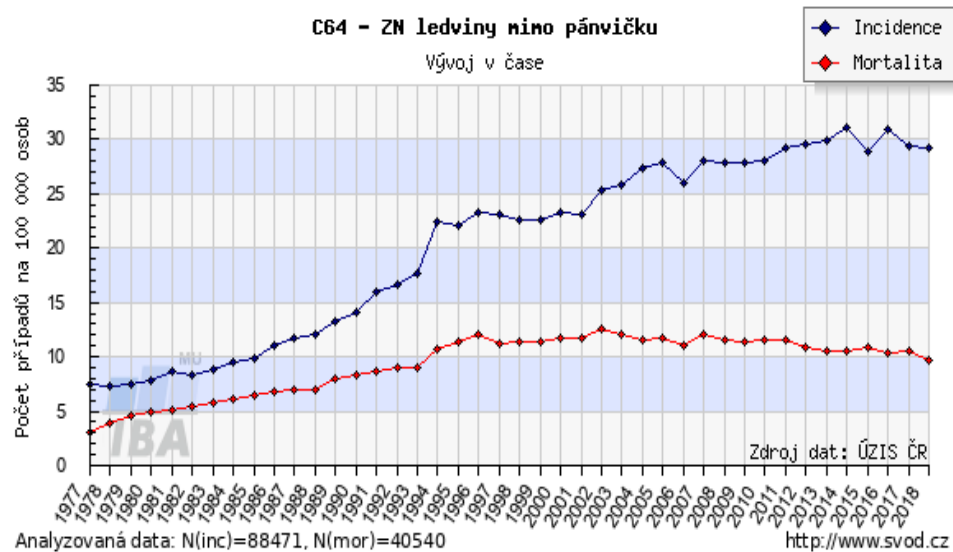
Analyzovaná data: N=11910

<http://www.svod.cz>

Zdroj dat: ÚZIS ČR

Nádory ledvin

Epidemiologie a etiologie

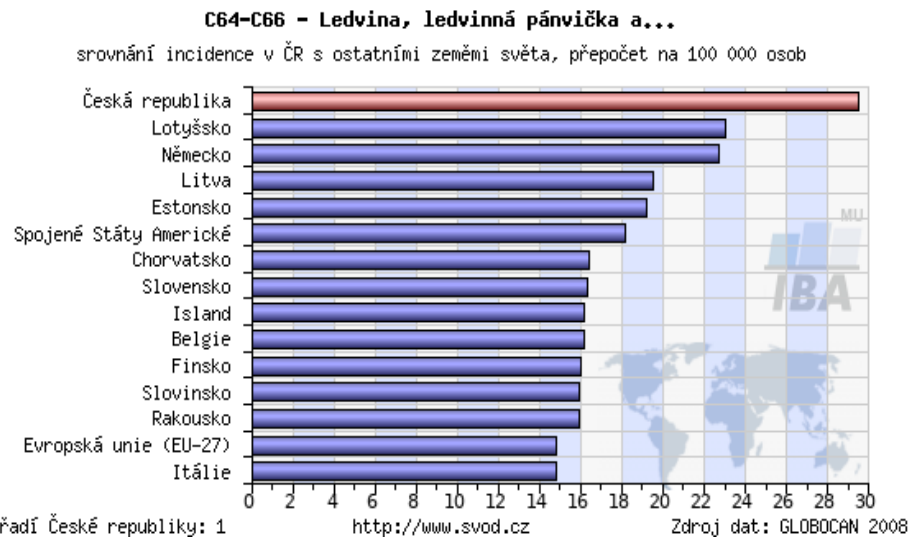
Sporadické formy

- **kouření**, polycyklické aromatické uhlovodíky, těžké kovy
- polycystické ledviny, **obesita**, DM, hypertenze

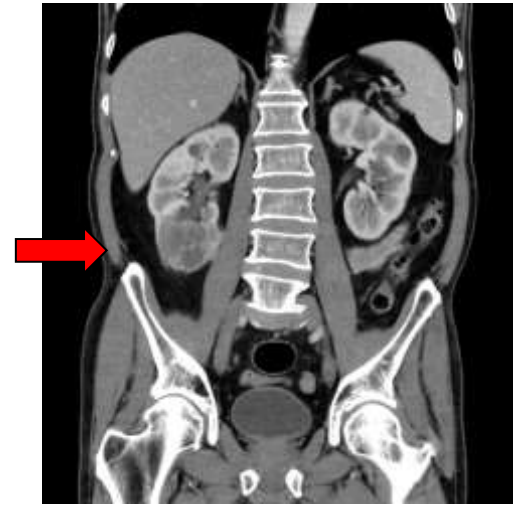
➤ 50-80 % mutace von Hippel- Lindauova tumor supresového genu

Hereditární formy (2-3%)

- von-Hippel-Lindau choroba
  - mutace supresorového genu VHL (3p)
- Hereditární papilární renální karcinom
  - mutace protoonkogenu MET (7q)
- Hereditární leiomyomatóza a renální karcinom
  - mutace genu FH (fumaráthydratáza)

Nádory ledvin – diagnostické metody

➤ často náhodný nález na UZ nebo CT vyšetření !!!

▪ CT vyšetření s i.v. kontrastní látkou

- metoda volby při vyšetřování ledvinných expanzí na UZ
- velikost tumoru, ohraničení a vztah k okolním strukturám, postižení LU, renální žíly, dolní duté žíly, + vzdálené metastázy (meta jater, plic)

▪ MRI - alergie na kontrastní látku, rozsah šíření nádorového trombu, nejasnosti na CT

▪ Angiografie – vaskularizace, prorůstání do DDŽ

▪ Histologie z operace nebo biopsie

STAGING:

▪ RTG/CT plic – vyloučení plicních meta

▪ CT mozku – v případě neurol. symptomatologie,

▪ Scintigrafie skeletu – elevace alkalické fosfatázy, vápníku, bolesti skeletu,

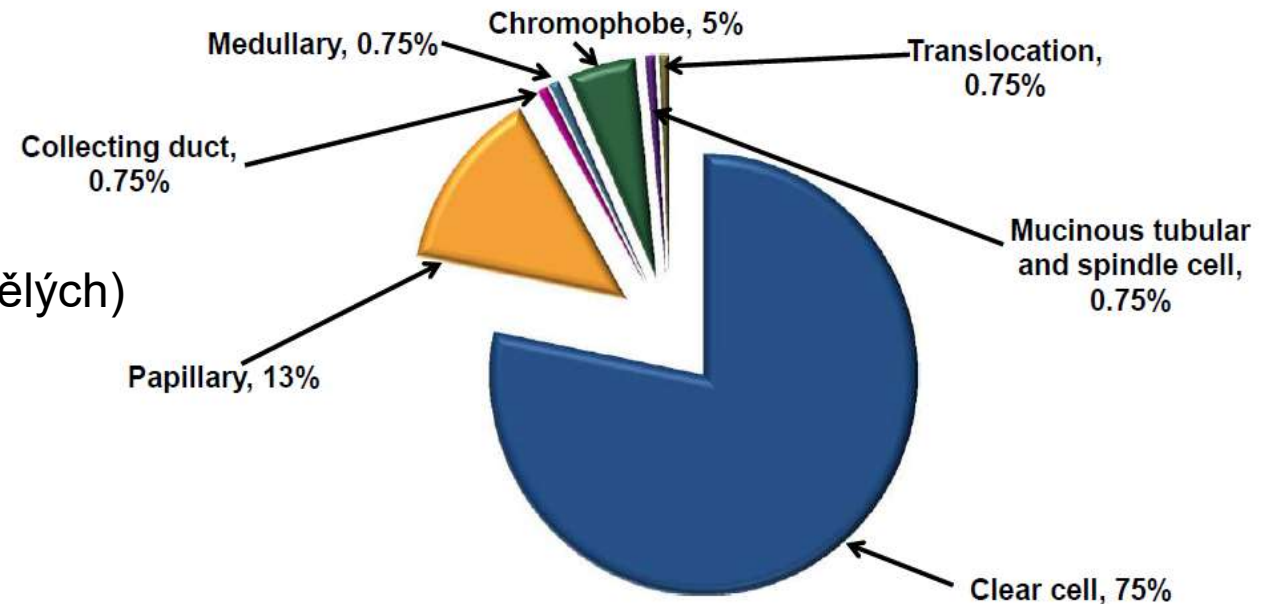
Nádory ledvin – histologické typy

Benigní nádory

- onkocytom, adenom, angiomyolipom

Maligní nádory (2% všech malignit dospělých)

- **Adenokarcinom (90%)**
  - **světlobuněčný karcinom (75 %)**
  - papilární Ca (10-15%)
  - chromofobní Ca (5%)
- Sarkom
- Lymfom
- Embryonální nádory ledvin – nefroblastom (Wilmsův tumor) – u dětí

1. Albiges L et al. *Oncologist*. 2012;17:1051-62.
2. Lopez-Beltran A et al. *Eur Oncol*. 2006;49:798-805.

Lokalizované onemocnění - léčba

Chirurgická léčba

- Radikální nefrektomie
- Parciální nefrektomie – preferována (pólové nádory, solitární ledvina, CHRI)
- **Lokální ablační metody u malých nádorů** – RFA, kryoablace (u pacientů neschopných oper. výkonu)

Adjuvantní léčba – zatím žádná

- radioterapie, chemoterapie – nefunguje
- klinické studie s cílenou léčbou (sunitinib, sorafenib pazopanib) – bez jednoznačného vlivu na celkové přežití
- klinické studie s **moderní imunoterapií** (např. pembrolizumab) – nadějně výsledky ...

Pokročilé inoperabilní nebo diseminované onemocnění → systémová léčba

A) Cílená (biologická) léčba

▪ Inhibice angiogeneze (novotvorby cév)

- **TKI** (tyrozinkinázové inhibitory - PDGFR alfa a beta, VEGFR 1,2,3, c-kit, Flt, RET)
  - **pazopanib, sunitinib, sorafenib, axitinib, cabozantinib**
- **Monoklonální protilátka proti VEGF**
  - **bevacizumab** + interferon alfa

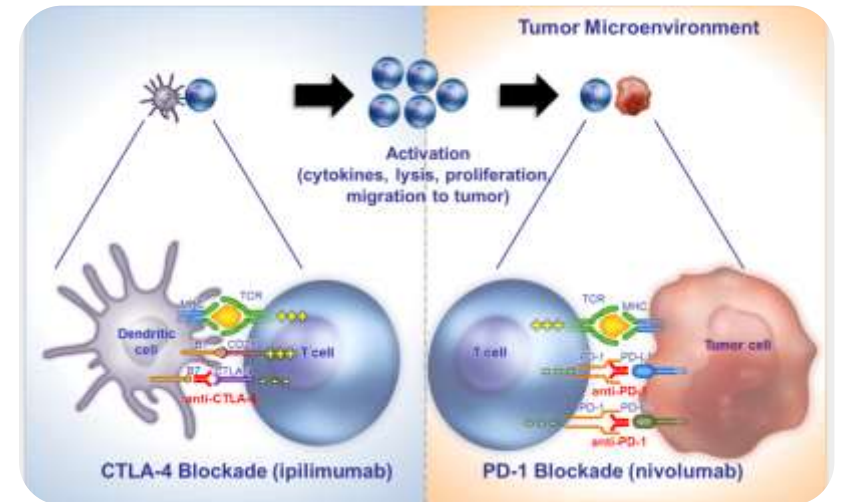
▪ mTOR inhibitory

- **temsirolimus, everolimus**

Pokročilé inoperabilní nebo diseminované onemocnění → systémová léčba

B) Moderní imunoterapie - checkpoint inhibitory

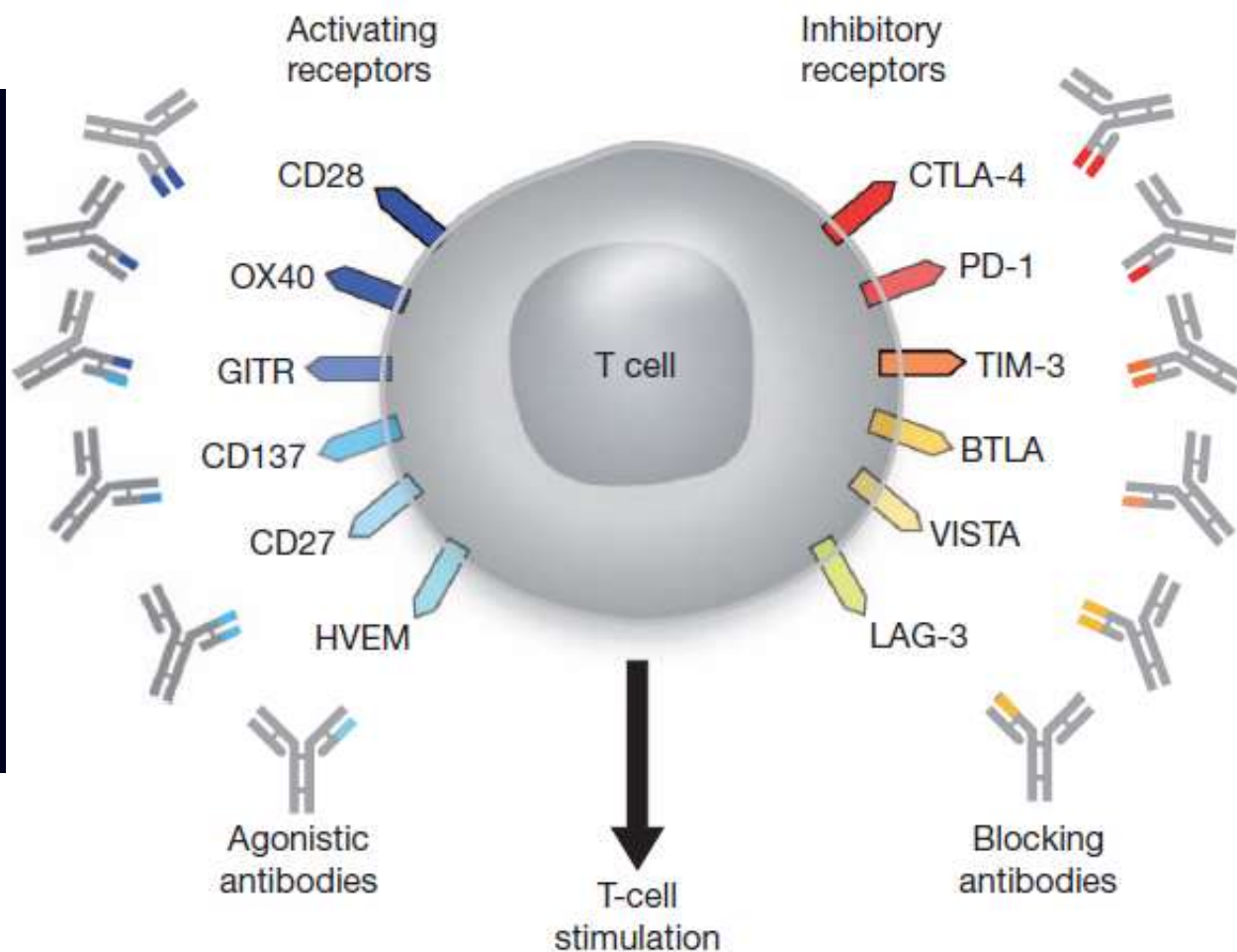
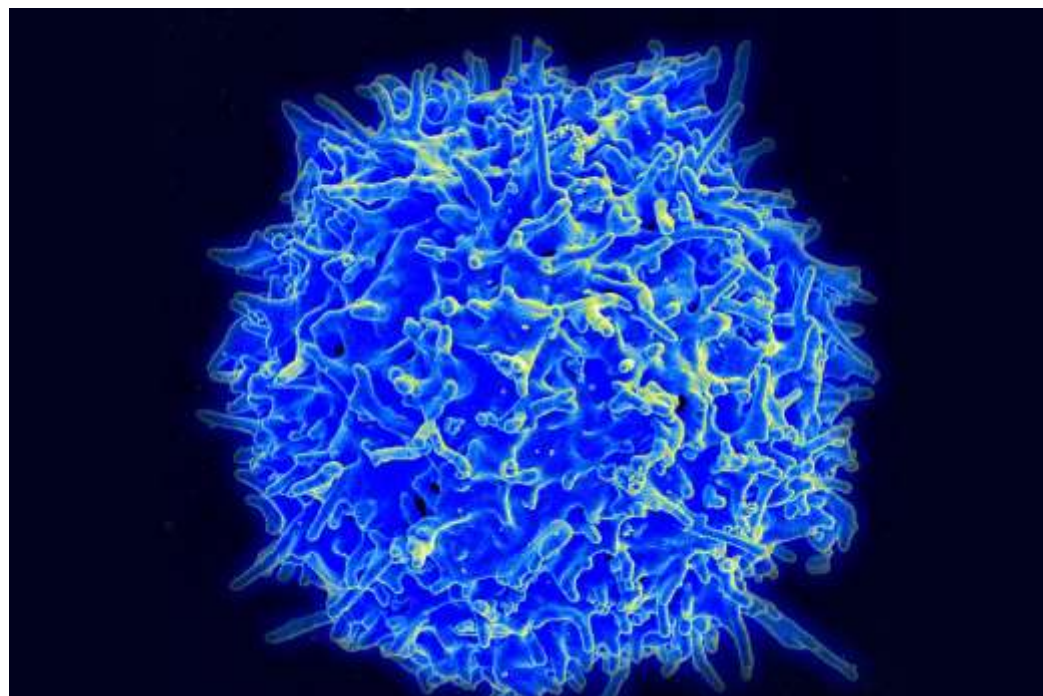
- Anti-PD-1 protilátka – **nivolumab** (po selhání TKI ve 2. a 3. linii)
- Kombinace anti-PD-1 + anti-CTLA-4 protilátek (**nivolumab + ipilimumab**)
- Klinické studie s **pembrolizumabem** (anti-PD-1), **atezolizumabem** (anti-PD-L1)

C) Kombinace léků různých skupin - např. TKI + imunoterapie (axitinib + pembrolizumab, axitinib + avelumab, cabozantinib + nivolumab)

D) chemoterapie, hormonoterapie – nepoužívají se pro malou účinnost (historie)

T-buňky mají na svém povrchu řadu inhibičních receptorů

Checkpoint inhibitory

▶ Kontrolní body imunitní reakce

- ❑ klíčové regulátory imunitního systému
- ❑ stimulací kontrolních bodů dochází k útlumu imunitní odpovědi k imunitním stimulům - mechanismus periferní tolerance

❑ **PD-1/PDL-1**

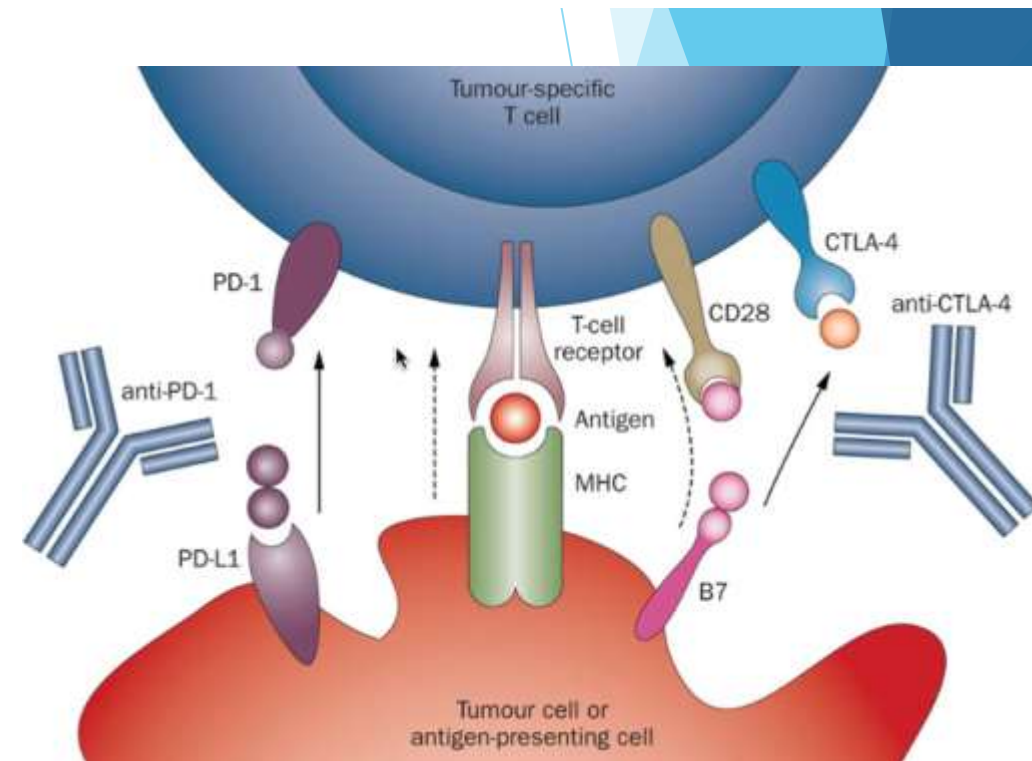
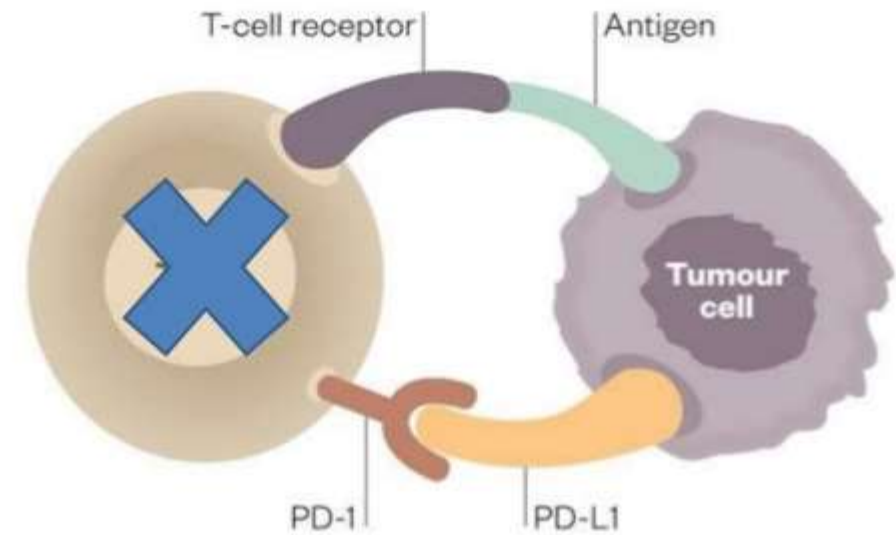
- programmed cell death 1/ligand programmed cell death

❑ **CTLA-4**

- Cytotoxic T-lymphocyte antigen 4

▶ Inhibice kontrolních bodů

- ❑ obnovení protinádorové T- lymfocyty zprostředkované imunity - odblokování imunity (se všemi důsledky...)

Preparáty a indikace checkpoint inhibitorů

▶ Anti PD-1 monoklonální protilátky

□ pembrolizumab (Keytruda), nivolumab (Opdivo)

- ▶ paliativní léčba **maligního melanomu**, **NSCLC**, **mRCC**, nádorů s mikrosatelitní instabilitou, nádorů hlavy a krku, Hodgkinův lymfom, uroteliální karcinom
- ▶ v monoterapii i v kombinaci s TKI, CHT a anti CTLA-4 protilátkami

▶ Anti PDL-1 monoklonální protilátky

□ durvalumab (Imfinzi)

- ▶ adjuvantní léčba NSCLC po definitivní CHT/RT

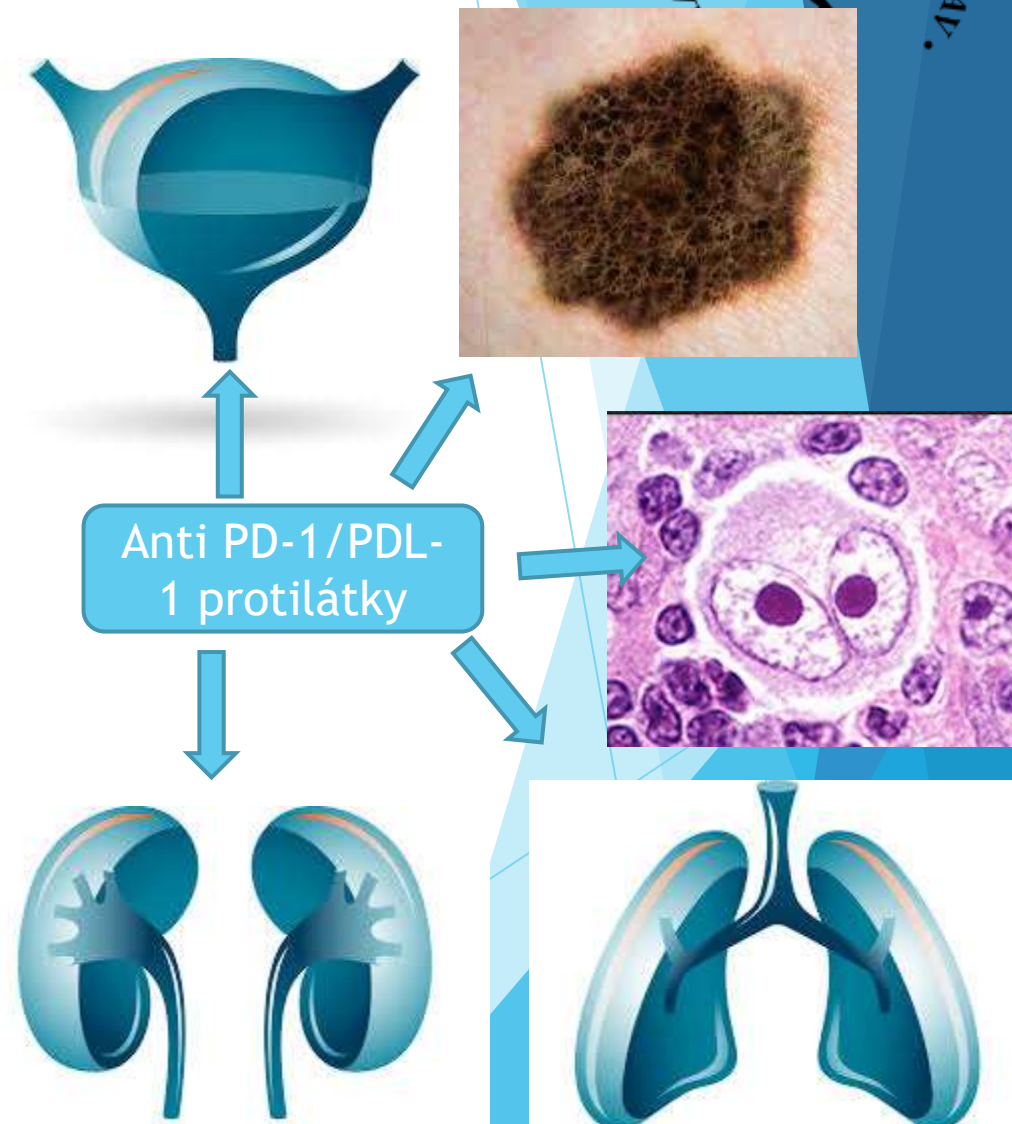
□ atezolizumab (Tecentriq)/avelumab (Bavencio)

- ▶ avelumab - v léčbě **karcinomů z Merkelových buněk**, mRCC
- ▶ atezolizumab - uroteliálním karcinom, TNBC, NSCLC, mRCC

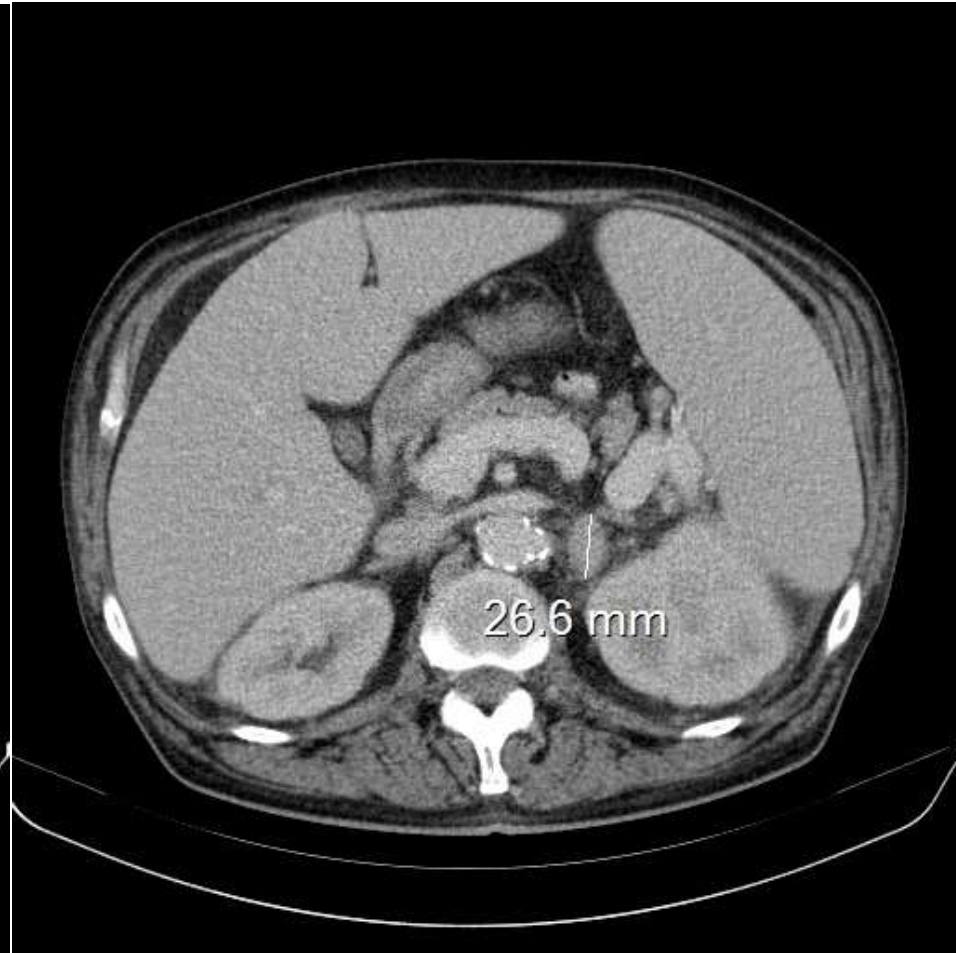
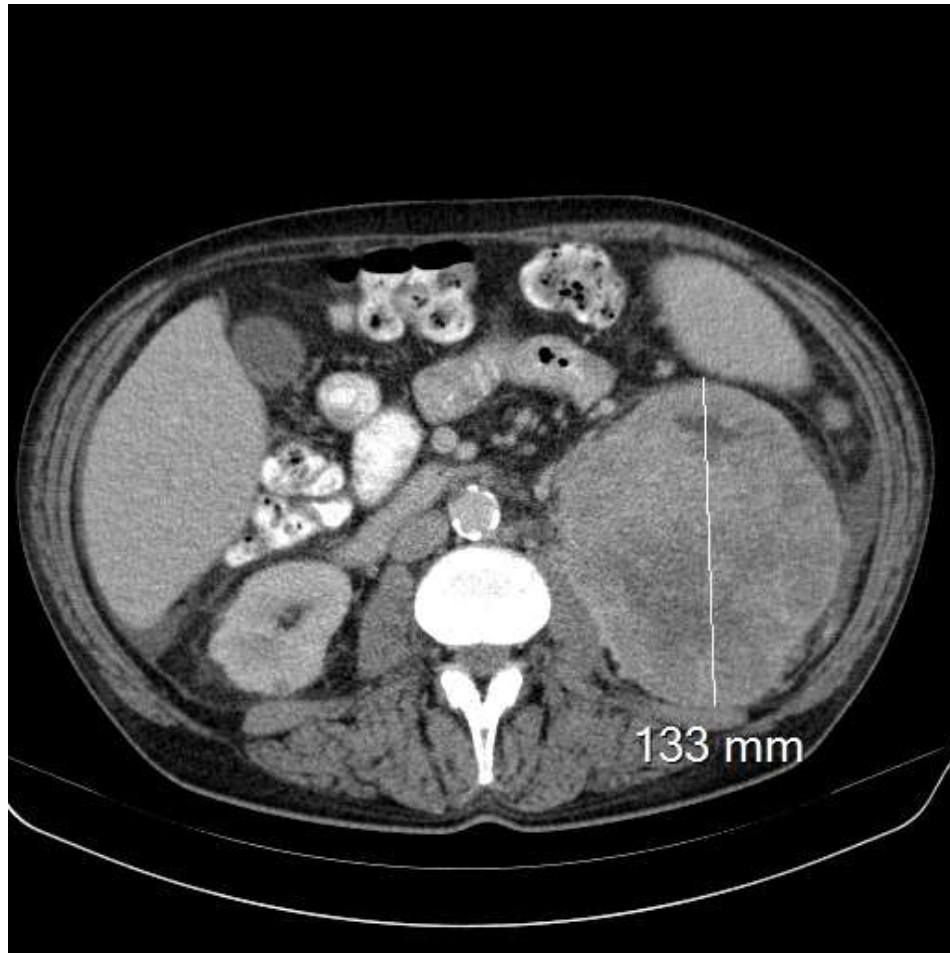
▶ Anti-CTLA-4 monoklonální protilátky

□ ipilimumab (Yervoy)

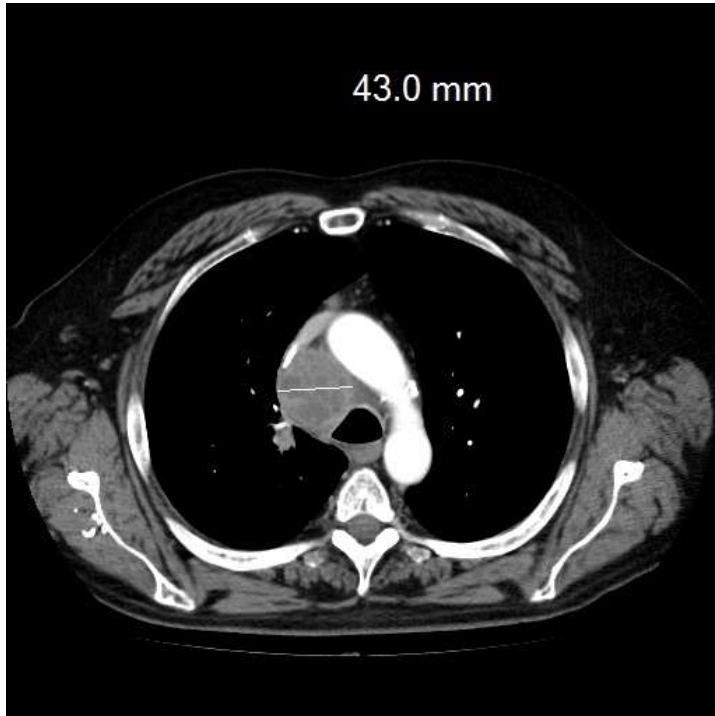
- ▶ v kombinaci s anti-PD-1 protilátkami: **mRCC**, **maligní melanom**

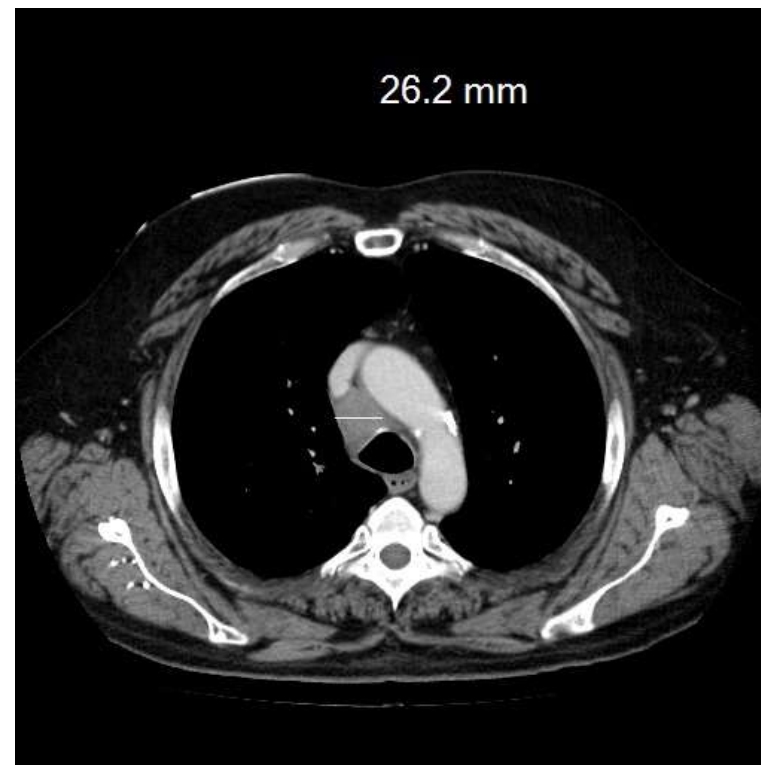
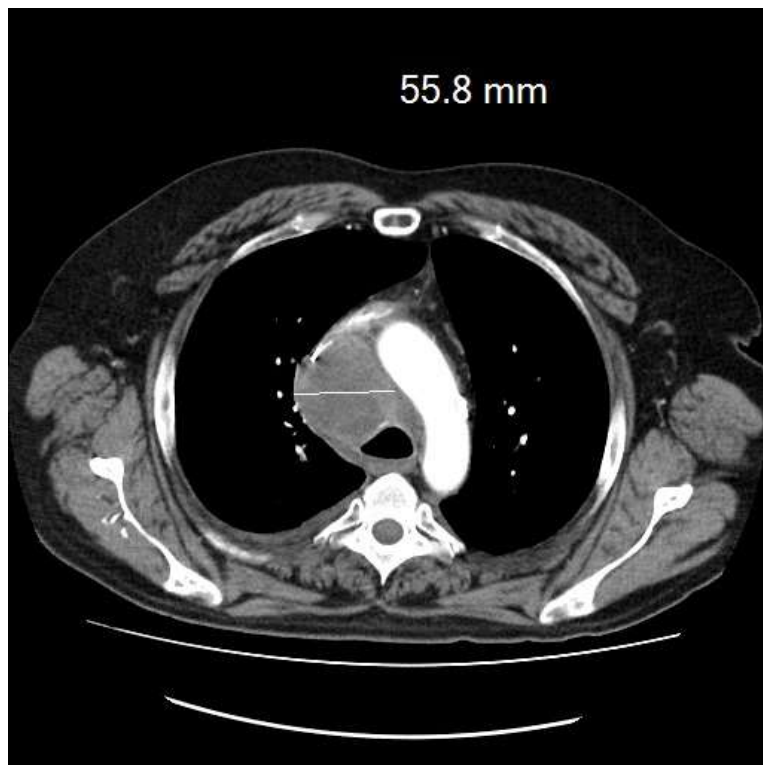
Kazuistika – ca levé ledviny - vstupní CT

- po R2 resekci za 1,5 roku relaps v mediastinu
léčba sunitinibem (TKI)

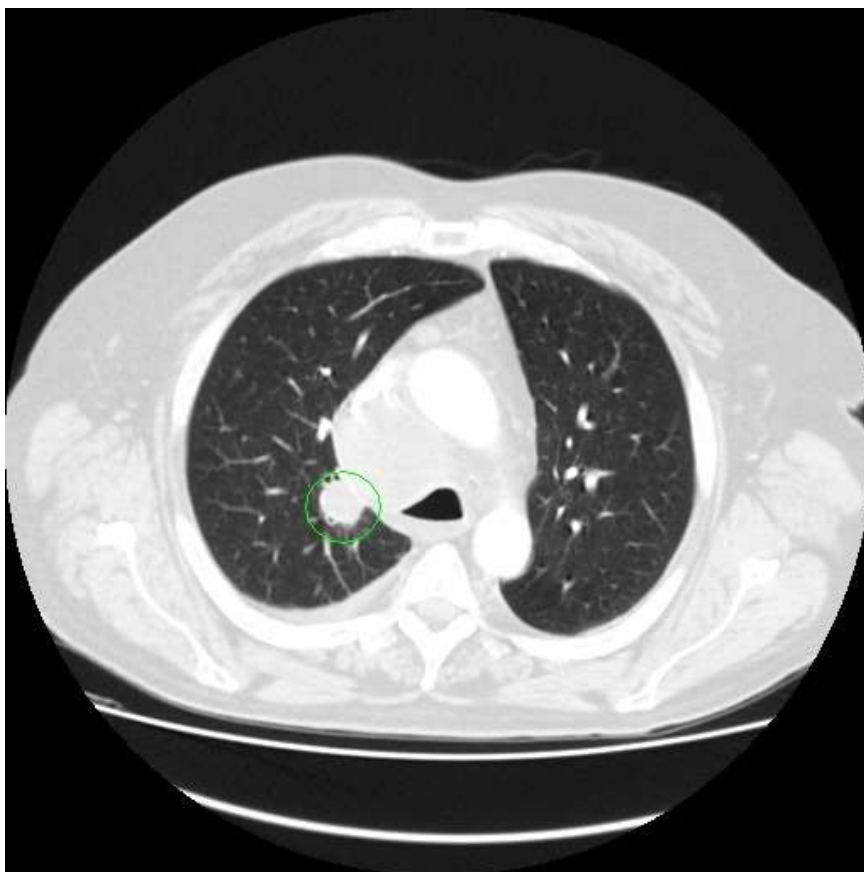
- **progrese v mediastinu – II.linie nivolumab**
- vstup **první přešetření**

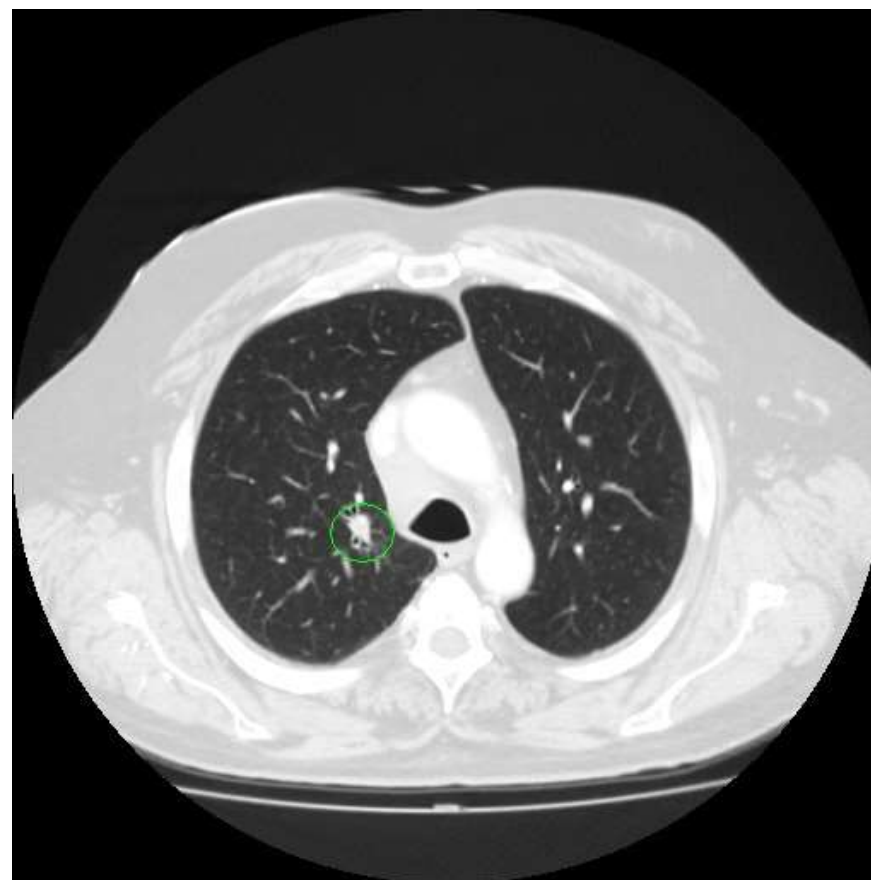

Léčba nivolumabem – pravá plíce

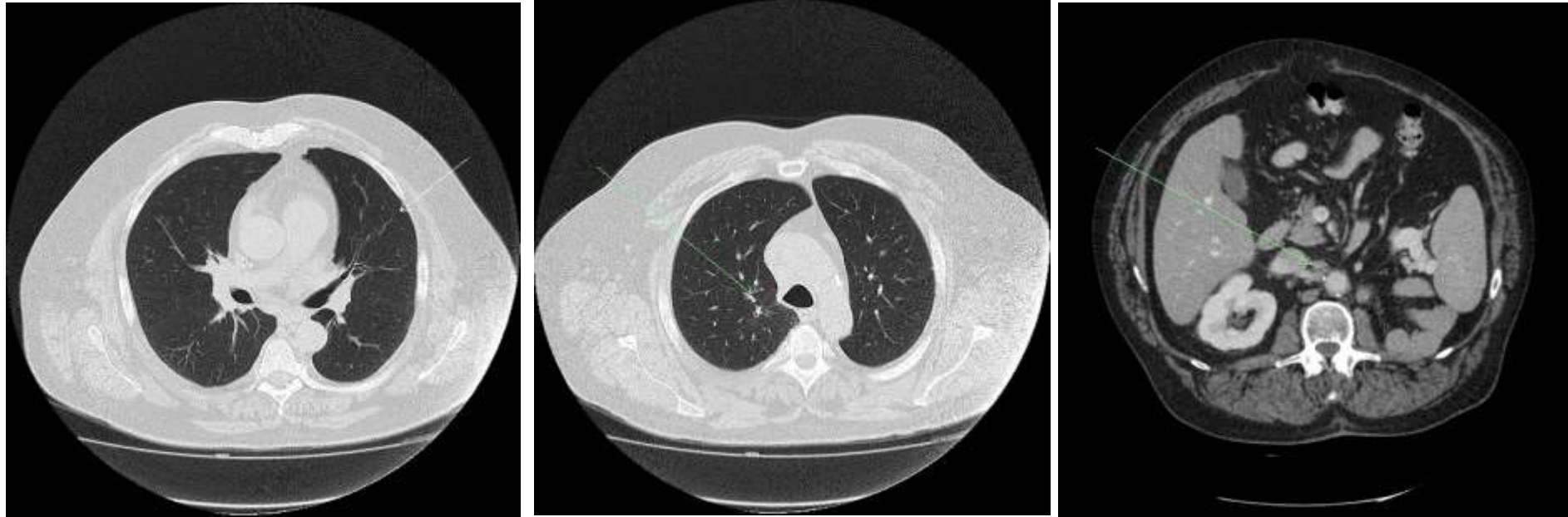
- vstup

první přešetření

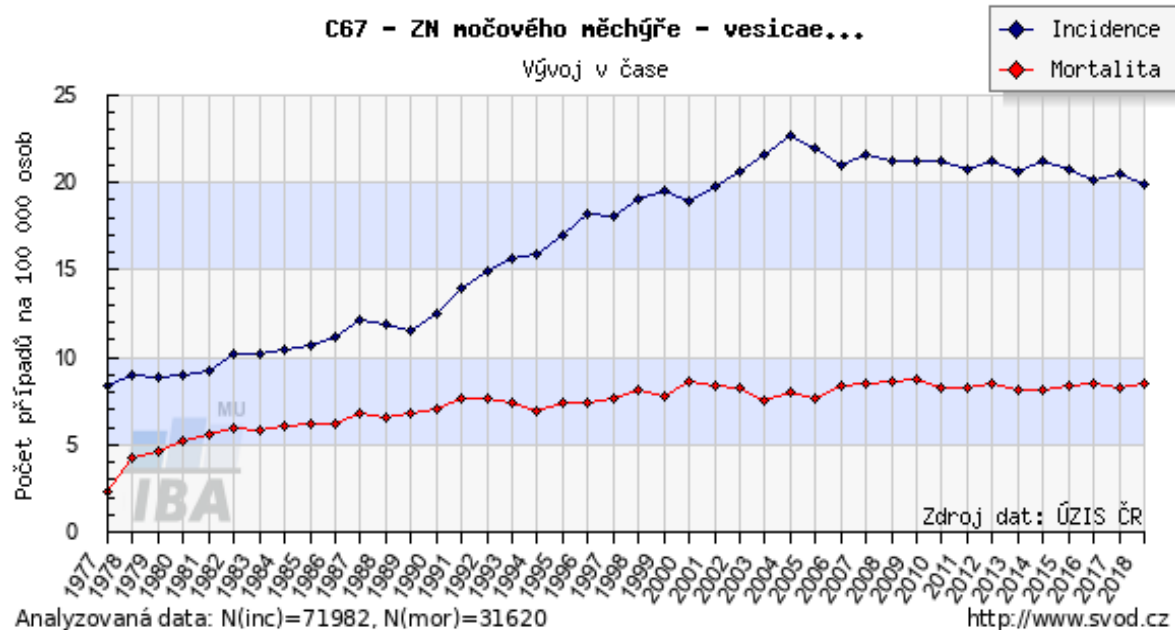
- po 2-leté léčbě nivolumabem dosaženo CR, která trvá 5 let !

- pacient po selhání sunitinibu (hned při prvním přešetření) - extrémně špatná prognóza
- přesto s výraznou a trvajícím odpovědí na Nivolumab...
- nežádoucí účinky mírné- grade 1-2
- nadále pracuje (během léčby)...výborný celkový stav + kvalita života

Nádory močového měchýře

Epidemiologie a etiologie

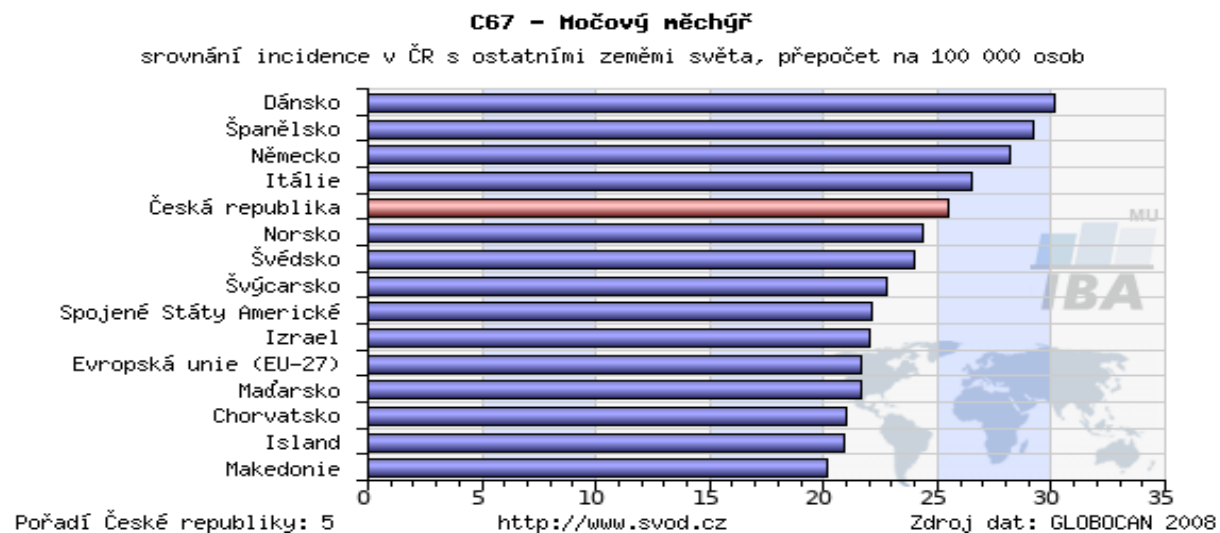

Sporadické formy

- **kouření**, polycyklické aromatické aminy, dietetické faktory, léky
- **chronické infekce**

Genetické vlivy – až 10%

- familiární výskyt v souvislosti se syndromem LYNCH II i jako samostatné jednotky s autosomálně dominantním způsobem přenosu – geneticky podmíněná větší vnímavost na některé kancerogeny

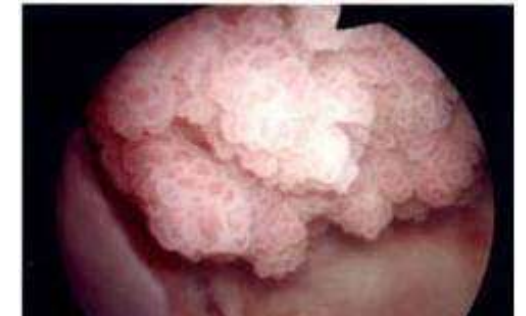
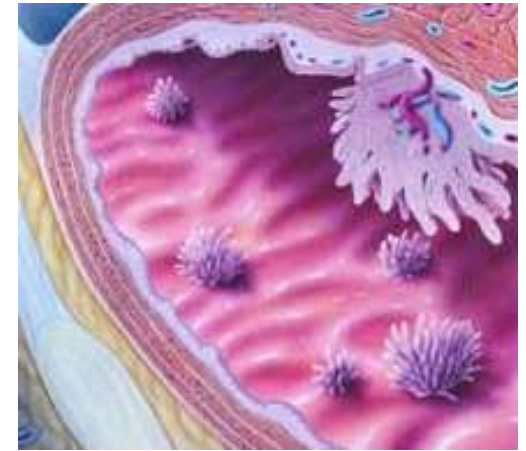
Nádory močového měchýře - diagnostika

UZ vyšetření – indikace při hematurii (mikroskopické, makroskopické), vyšetření celého urotraktu

Cystoskopie + TURT (transuretrální resekce tumoru s histologií)

Stagingová vyšetření:

- **CT plic, břicha a pánve**
- u pokročilejších stadií **scinti kostí**
- CT mozku při symptomech
- MR vyš. dle indikace (alergie na jod, došetření CT nálezu)

Karcinomy močového měchýře - histologické typy

uroteliální karcinom: 90%

epidermoidní karcinom: 6% - 7%

adenokarcinom: 1-2%

Lokalizované onemocnění - léčba

1. superficiální (svalovinu-neinvadující) - Tis, Ta, T1

- spíše léčba operační (TURBT)
- + lokální ...intravesikální aplikace BCG či CHT mitomycin dle rizika relapsu

2. invazivní (svalovinu-invadující) - T2-4a N0-1 M0

- léčba s neoadjuvantní chemoterapií na bázi cisplatiny,
- poté radikální operační výkon (RACE)
- a ev. sporná adjuvantní chemoterapie ...

Výjimečně jiné modality: radioterapie, primární operace, ...

Diseminované onemocnění

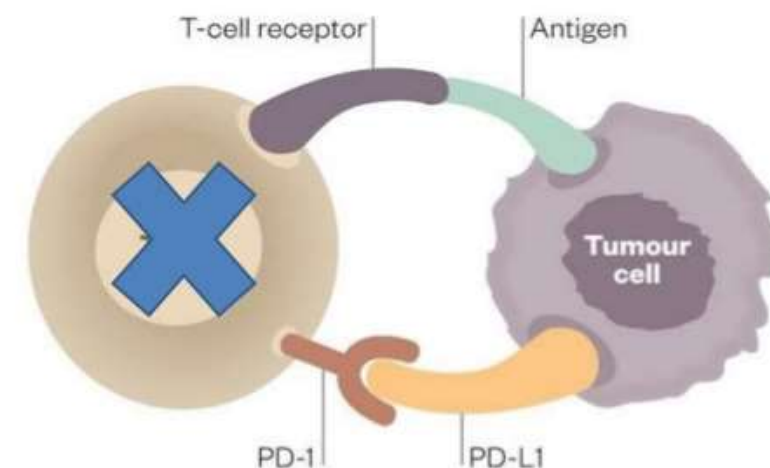
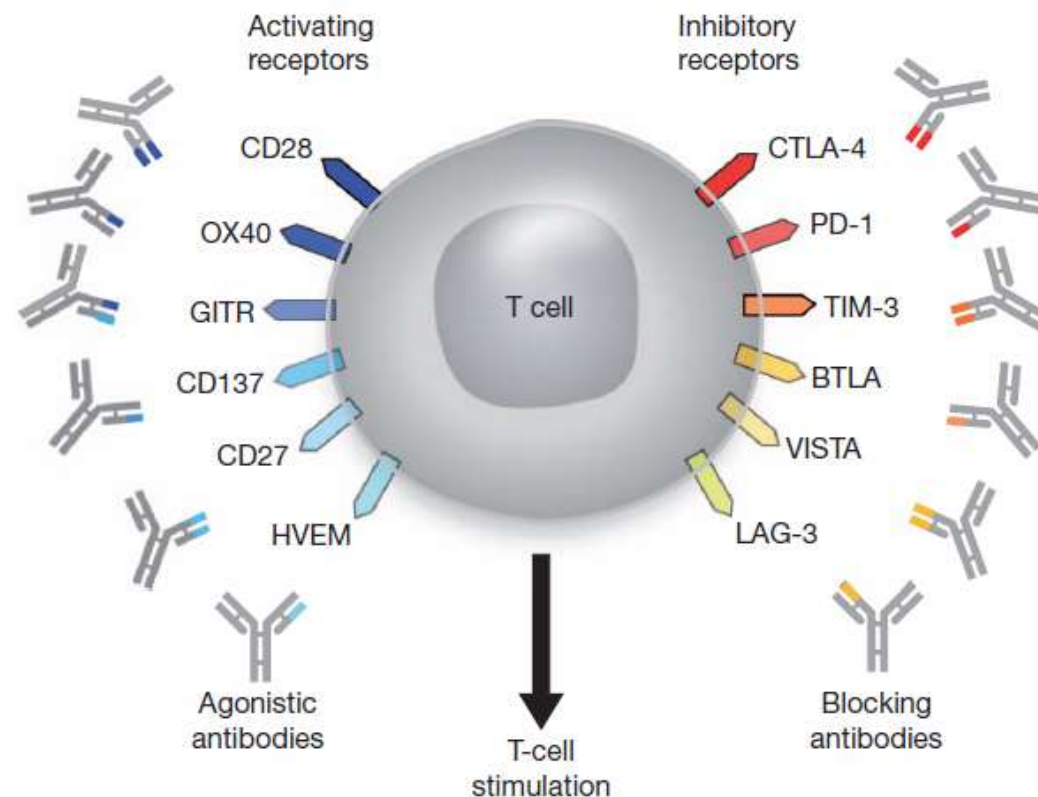
Metastatický Ca - T4b / N+ / M+...

▪ paliativní chemoterapie

na bázi **cisplatiny**, gemcitabinu, taxanů...

▪ nově **imunoterapie s checkpoint inhibitory**

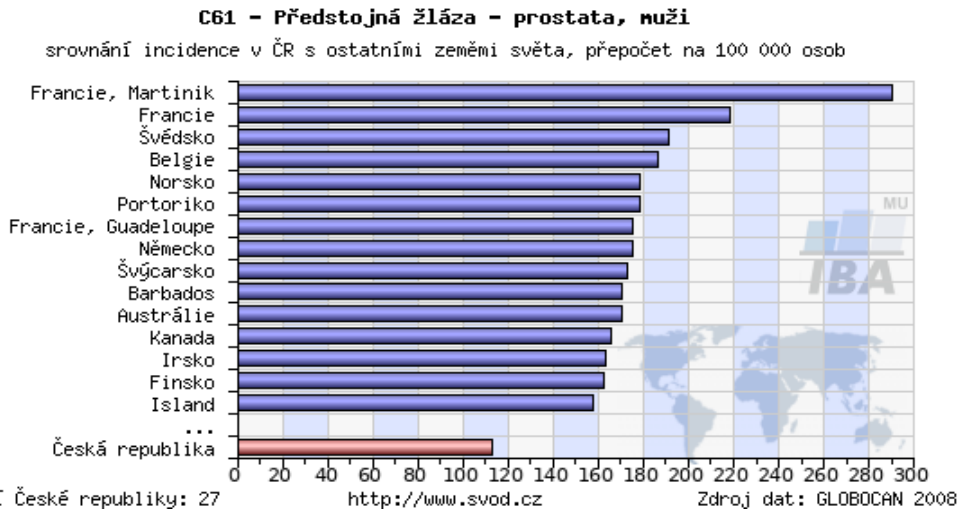
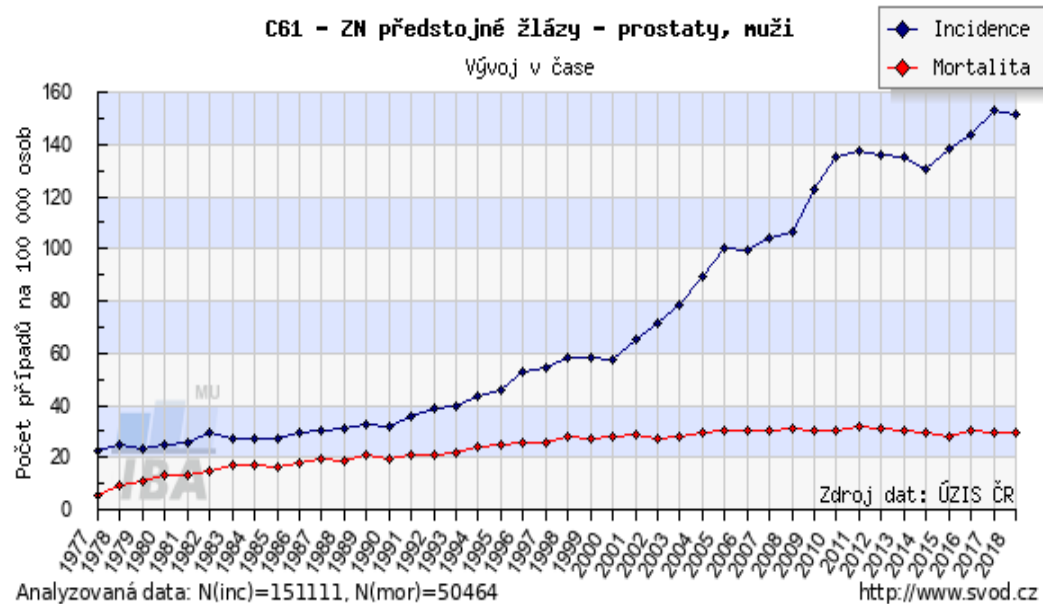
- anti-PD-1 protilátky - nivolumab, pembrolizumab
- anti-PD-L1 protilátky - atezolizumab
  - testuje se kombinace imunoterapie (ipilimumab + nivolumab), a kombinace chemoterapie a imunoterapie (cisplatin + gemcitabin + nivolumab)

Karcinom prostaty

Epidemiologie a etiologie

Sporadické formy

- dietetické návyky – zvýšený příjem nasycených mastných kyselin, málo zeleniny, obezita, kouření
- profesionální expozice – aromatické uhlovodíky, těžké kovy

Genetické vlivy – familiární 5-10 %

- BRCA1,2, CHEK2, ATM

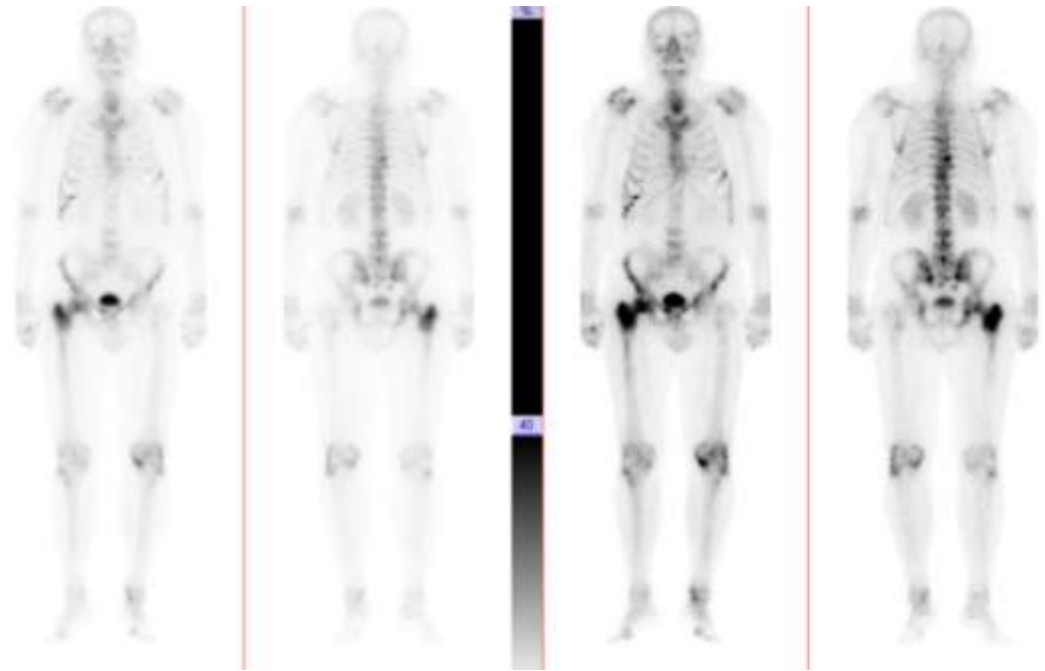
Klinické příznaky

- obtíže s močením často v souvislosti s BHP
  - CaP vzniká zejm. v periférii prostaty (x BHP) → močové obtíže relat. pozdě a u pokročilejšího onemocnění
- bolesti způsobené kostními metastázami (3P + ledvina)
- histol. adenokarcinom > 95%

Diagnostika

– PSA, fPSA

- diagnostika, monitorace úspěšnosti léčby nebo progrese choroby
- hladina koreluje s věkem a objemem prostaty

– vyšetření per rektum (důležité při stagingu!)

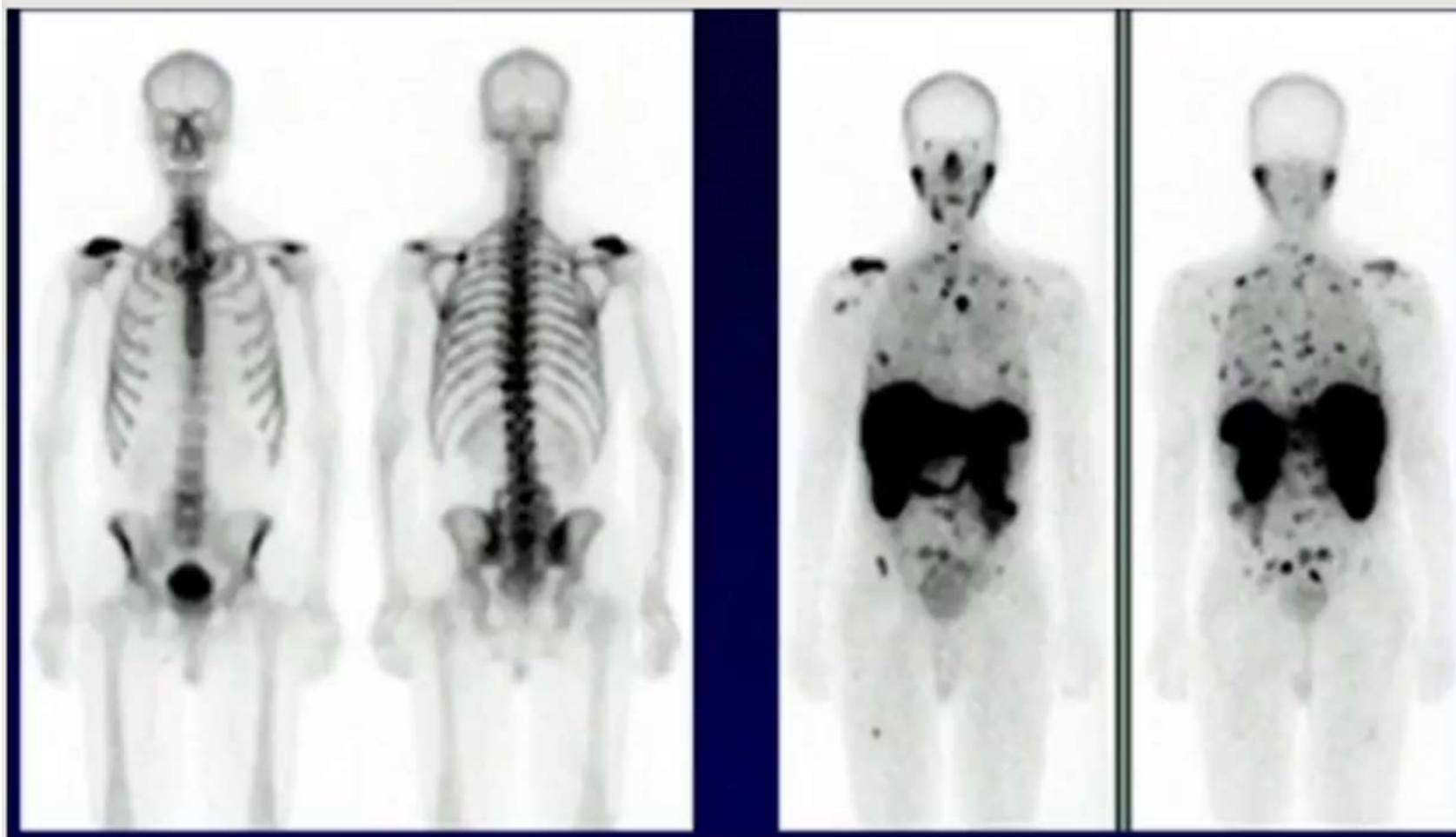
– TRUS a biopsie prostaty

– MR prostaty

– staging - CT trupu a scinti skeletu

– ve vybraných případech cholinové PET/CT nebo PSMA-PET/CT

Scinti vs. PSMA PET/CT

Karcinom prostaty - přehled stádií

– nově dg. karcinom prostaty

– lokalizovaný

- nízce
- středně
- vysoce rizikový

– lokálně pokročilý

– metastatický (mHSPC)

- High Risk
- High Volume
- OligoMTS

– nemetastatický kastračně rezistentní CaP (nmCRPC, CRPC M0)

– metastatický kastračně rezistentní CaP (mCRPC)

Lokalizované onemocnění

NÍZKÉ RIZIKO	STŘEDNÍ RIZIKO	VYSOKÉ RIZIKO	
PSA <10 ng/ml	PSA 10-20 ng/ml	PSA >20 ng/ml	Jakékoliv PSA
a GS <7 (stupeň 1 dle ISUP)	nebo GS 7 (stupeň 2/3 dle ISUP)	nebo GS >7 (stupeň 4/5 dle ISUP)	Jakékoliv GS (Jakékoliv ISUP)
a cT1-cT2a	nebo cT2b	nebo cT2c	cT3-4 nebo cN+
LOKALIZOVANÝ			LOKÁLNĚ POKROČILÝ

Lokalizované onemocnění - léčba

- **RAPE ± pánevní lymfadenektomie**
- **kurativní radioterapie ± hormonoterapie**
neoadjuvantní / konkomitantní / adjuvantní
- **aktivní sledování (active surveillance),**
nebo **pečlivé vyčkávání (watchful waiting)**
- **volba modality dle rizika (nízké, střední, vysoké – dle stadia T, PSA a Gleason score), celkového stavu, komorbidit, postoje pacienta k léčbě (věk, sexuální aktivita...)**

Diseminované onemocnění – léčba

Androgenní deprivace = kastrace (monoterapie – LHRH analoga/antagonisté nebo orchiektomie) +/- **antiandrogen (bicalutamid)**
flair-up fenomén

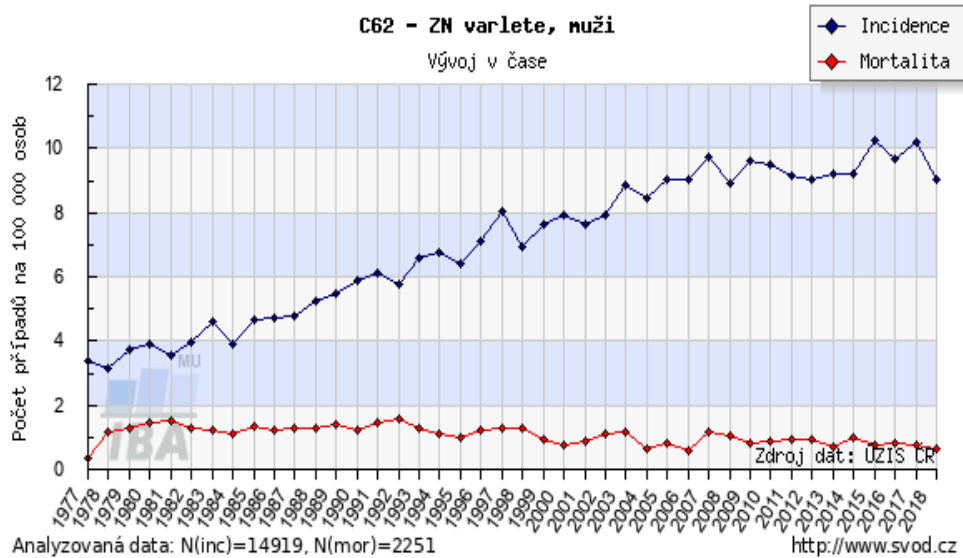
- V úvodu hormonální dependence = **kastračně senzitivní onemocnění** (základ je kastrace)
- Poté vývoj resistance (opak. progresse PSA a/nebo radiologická progresse) = **kastračně resistantní onemocnění** (nadále kastrace + zahájení léčby s ARTA nebo chemoterapie docetaxel dle přítomnosti symptomů onemocnění)

Diseminované onemocnění - léčba

- **Hormonoterapie** (kastrace vždy; ARTA léky - androgen receptor targeted agents, ev. antiandrogeny)
- **Chemoterapie** (docetaxel, kabazitaxel)
- Radioizotopy (Radium-223, alfaradin) – symptomatické kostní postižení, bez viscerálních MTS
- Bisfosfonáty, denosumab – kostní metastázy
- Paliativní radioterapie

Nádory varlat

Epidemiologie a etiologie

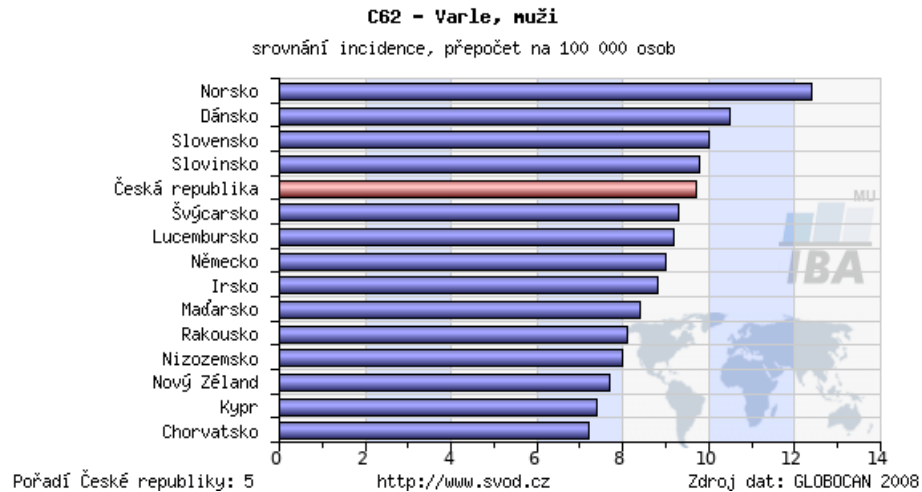
Patří k nejčastějším malignitám u mladých mužů mezi 20-40 lety

Vzestupná incidence - bílá rasa, rozvinuté země (Severní Amerika a Evropa)

Etiologie – neznámá

Rizikové faktory

- rodinný výskyt
- **kryptorchismus** – zvýšená teplota, endokrinní dysbalance, nutná orchidopexie do věku 1-2 let
- abnormality urogenitálního ústrojí
- diskutováno: inguinální hernie, orchitis, skrotální trauma

Nádory varlat – histologické typy

- **Germinální nádory** – původ v zárodečné buňce – 95% všech nádorů varlat
  - **Seminom** - klasický, anaplastický, spermatocytární
  - **Neseminomy**
    - embryonální karcinom,
    - choriokarcinom,
    - nádor ze žloutkového váčku,
    - teratom/teratokarcinom
- **Negerminální nádory** – lymfomy, sarkomy, nádory z Leydigových a Sertoliho bb.

Lokalizované onemocnění – stádium IA,B

- **Chirurgická léčba** – inguinální orchiektomie u všech stádií
- **Adjuvantní léčba**
  - dle rizikových faktorů – velikost nádoru (> 4cm) a invaze do rete testis u seminomů, angioinvaze u neseminomů

Seminomy – **surveillance nebo chemoterapie** (karboplatina v monoterapii, 1-2 cykly)

Neseminomy – **surveillance nebo chemoterapie** (režim BEP, 1 cyklus)

Diseminované onemocnění

– stádium IS, IIA,B,C a IIIA,B,C (léčba po orchiektomii)

■ **Stádium IS (jen elevace nádorových markerů) a stádium II (postižení uzlin v retroperitoneu)**

– **seminomy** – **kurativní chemoterapie v režimu BEP** (preference) nebo **kurativní radioterapie** u stádia IIA,B (cave pozdní toxicita)

Reziudum po léčbě při negativním PET vyš. – sledování

– **neseminomy** – **kurativní chemoterapie v režimu BEP** (preference) nebo **primární RPLND u teratomů**

Reziudum po cytostatické léčbě nad 1cm – retroperitoneální lymfadenektomie, při viabilním nádoru poté chemoterapie

■ **Stádium III (vzdálené metastázy)**

– **seminomy i neseminomy** – **kurativní chemoterapie v režimu BEP**, operace reziduálních metastáz u neseminomů, u seminomů dle nálezů na PET vyš.

Kazuistika

Pacient **(18 let)**

V 11/2006 odeslán spádovým urologem pro rezistenci v levém varleti

RA: negativní

OA: **v 11 letech orchidopexe levého varlete (rizikový faktor)**

FA: sine medikace, Alergie:0

SA: žije s rodiči

PA: student, Abusus:nekuřák, alkohol příležitostně, černá káva 0

Vstupní vyšetření

- **Nynější onemocnění:** 1 rok bolesti levého varlete a 3 týdny hmatná resistance
- **Klinické vyšetření + UZ vyšetření varlete:** potvrzen tumor varlete
- **Laboratoř:** FW 4/7, CRP 16, KO+diff. a biochemie v normě
- **Nádorové markery:** AFP 17,8 ug/l, HCG 30 360 IU/l, LDH v normě
- **RTG plic – metastázy v obou plicích, PET vyš. – četné meta plic, mediastinum, játra a retroperitoneum**

- **Operace: inguinální orchiektomie vlevo**
  - **Histologie:** smíšený germinální nádor varlete s dominantním zastoupením embryokarcinomu, minoritní složka choriokarcinomu, invaze do semenného provazce, lymfangioinvaze, pT3, C62.9, M 9085/39

- **odmítl okamžité zahájení systémové léčby (Vánoce), podepsán negativní reverz**

Rychlá progrese onemocnění!!!

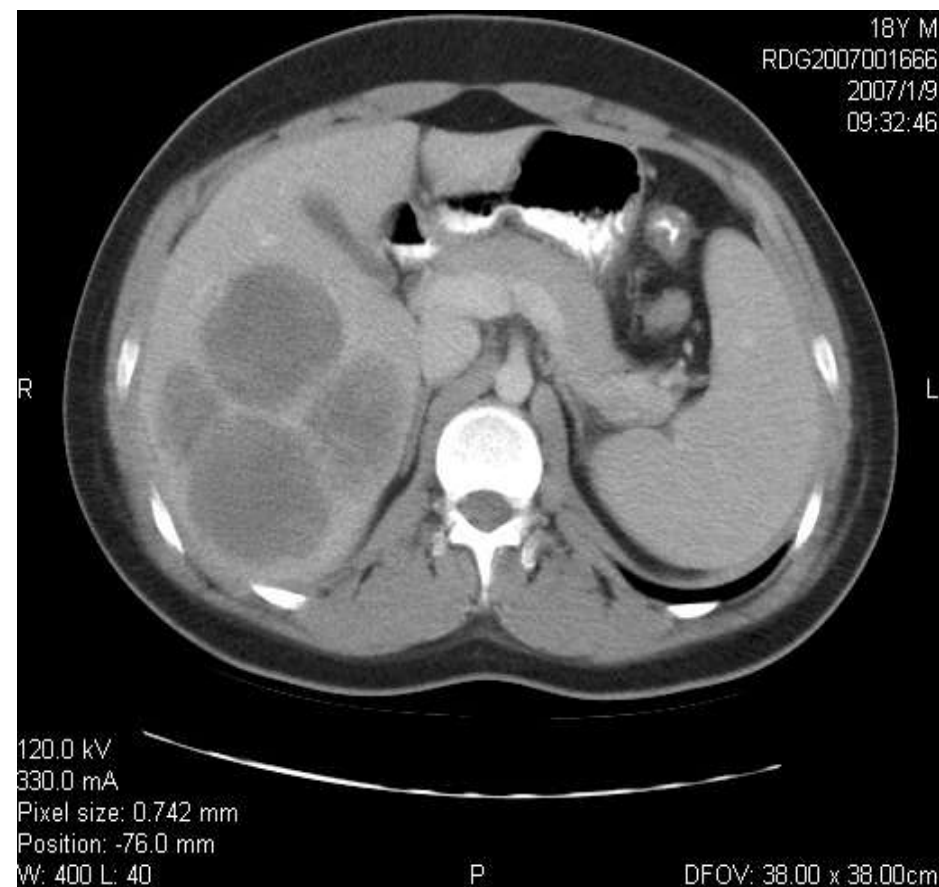
Akutní příjem pro dušnost za 4 týdny od operace (27.12.2006)

- **RTG plic:** velikostní i početní **progrese o více jak 100%**
- **Laboratoř:** FW 42/79, CRP 168, KO + diff. v normě, biochemie – celk. bilirubin 42, AST 1,11, GMT 3,46, ALP 3,16
- **Nádorové markery:** **AFP 128ug/l (17,8), HCG >200 000IU/l (30 360), LDH 34,05 (z normy)**
- **Klinika:** klidová dušnost, sat. O₂ – 88%

RTG plic před operací a po 4 týdnech

CT plic, břicha a pánve při zahájení léčby

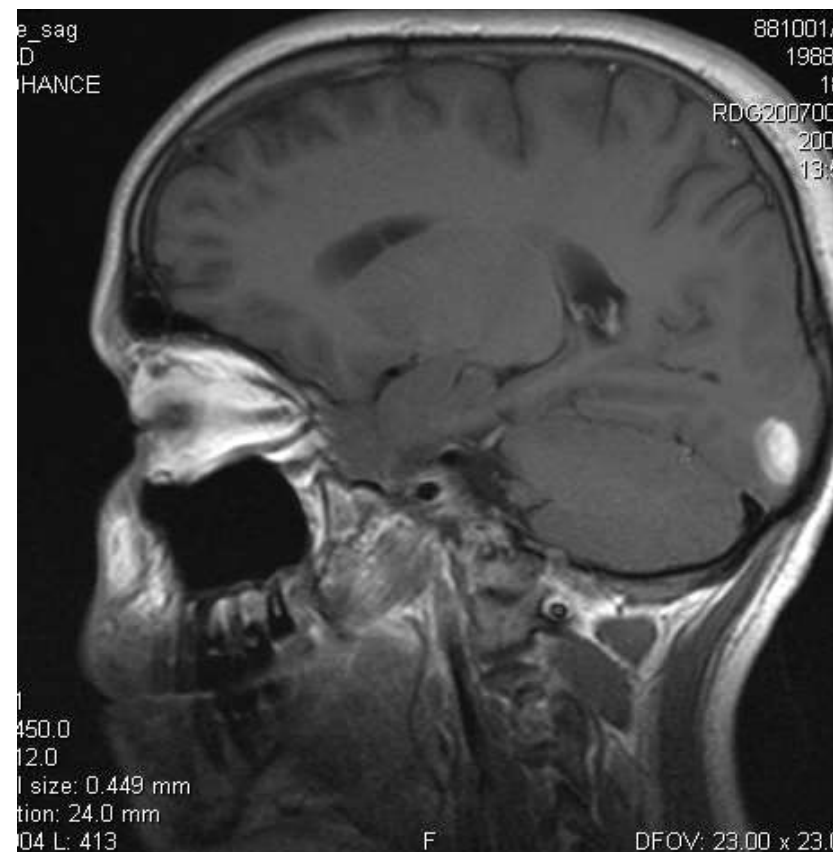

Kurativní chemoterapie - BEP

TNM klasifikace – *pT3N2M1b S3, stádium IIIC, poor risk dle IGCCCG => indikována kurativní chemoterapie 4x BEP (bleomycin, etopozid, cisplatina)*

- **Zahájení chemoterapie z vitální indikace na JIP**
  - Hydratace, alopurinol, prevence tumor lysis syndrom, Neulasta (G-CSF)
- **Za týden od zahájení léčby (4.1.2007) – generalizovaný epiparoxysmus, CT mozku – metastáza okcipitálně vpravo**
- **MRI mozku dne 9.1.2007 – solitární MTS okcipitálně l.dx. 10x10x18mm => stereotaktická radioterapie solit. meta mozku okcipitálně vpravo (25Gy) a pokračování v kurativní chemoterapii**

MRI mozku dne 9.1.2007

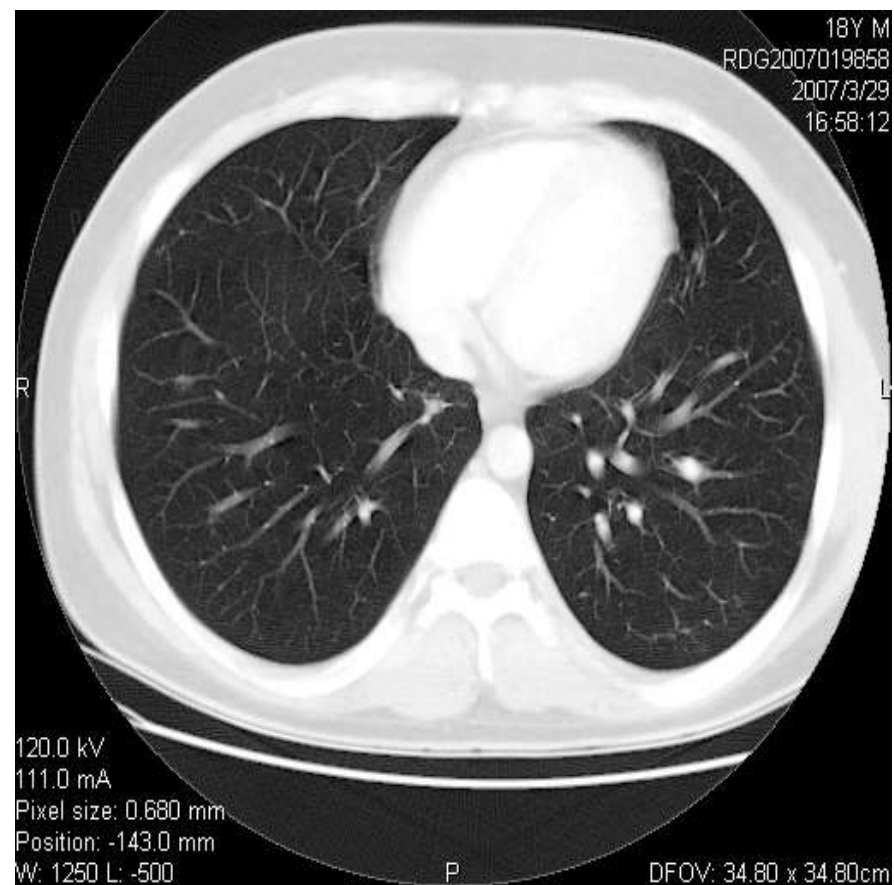
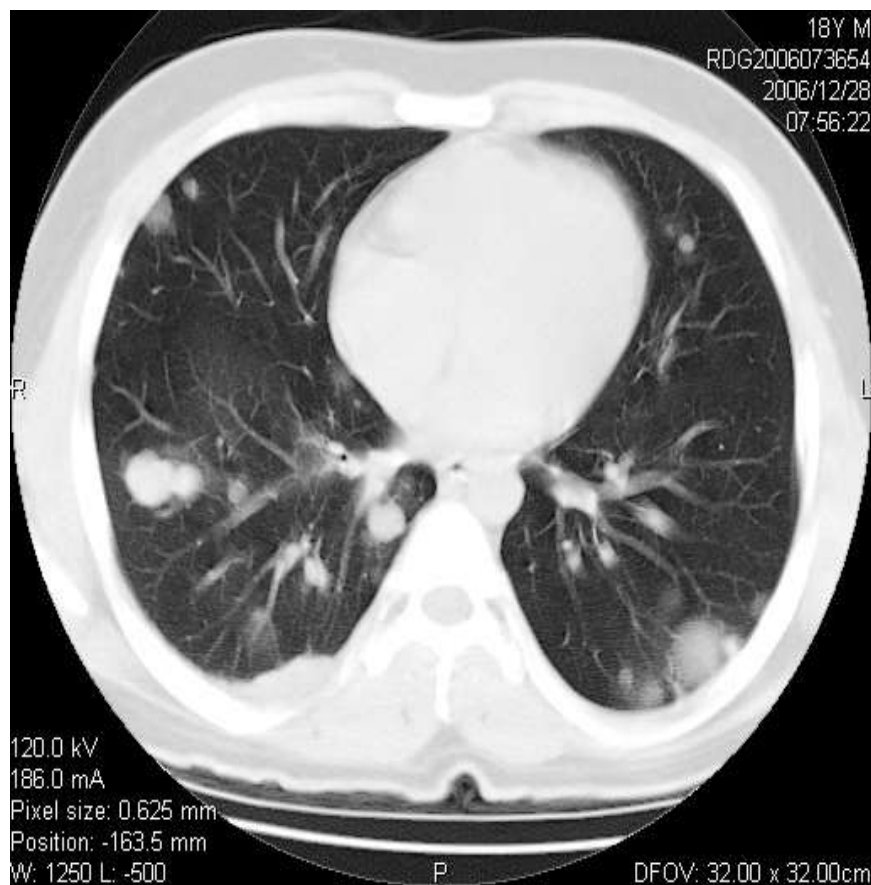

Přešetření po 4 cyklech chemoterapie BEP

- **CT plic, břicha a pánve:** výrazná regrese plicních, jaterních a retroperitoneálních metastáz, vymizení metastáz v mediastinu
- **MRI mozku:** jen jizva po radioterapii
- **Tumor markery:** AFP - 128...3,6, HCG - >200 000...19,1, LDH – 34,05...3,46
- **Klinika:** bez známek onemocnění, bez dušnosti

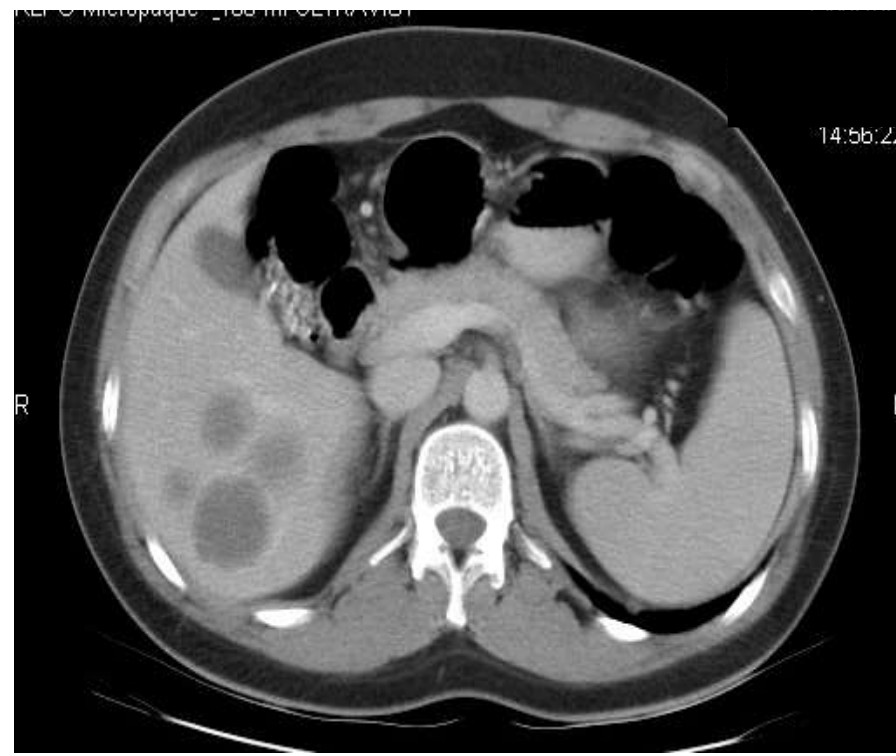
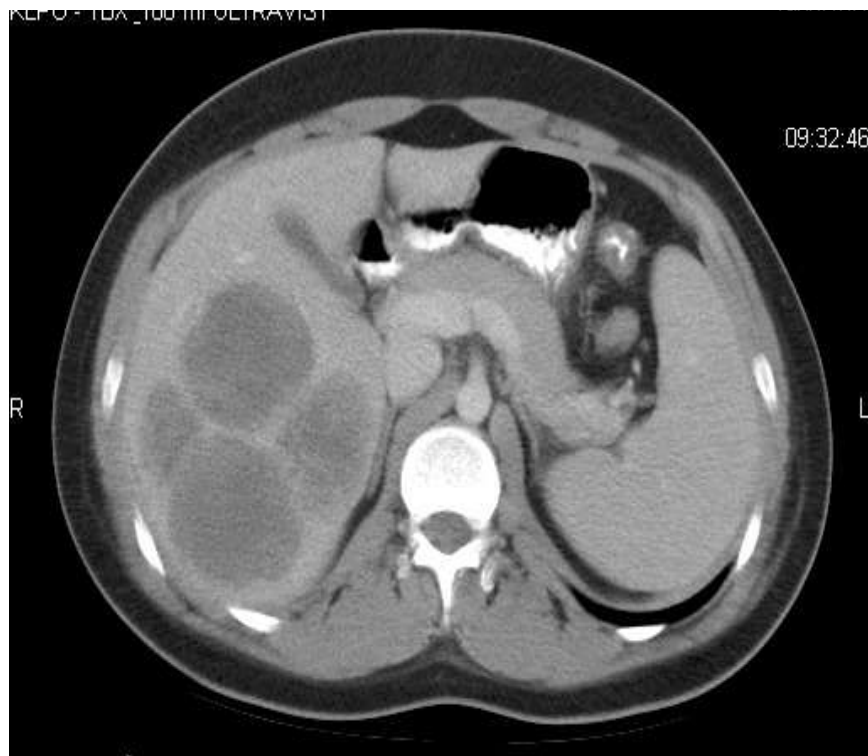

CT plic před a po 4 cyklech CHT - BEP

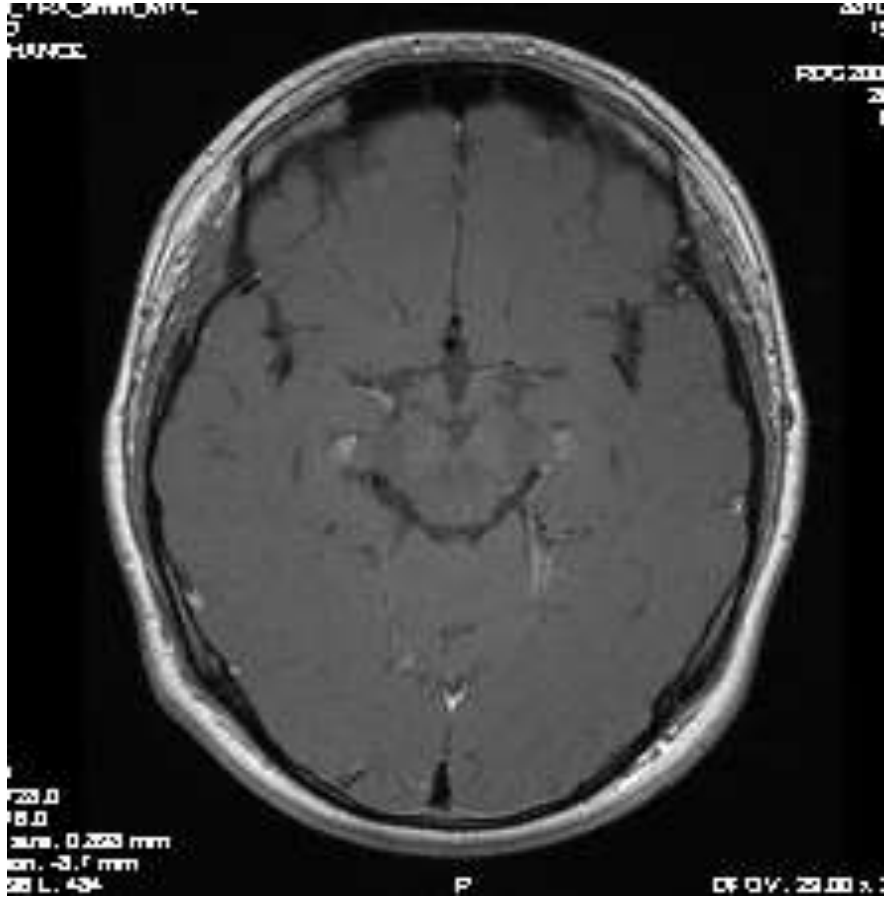
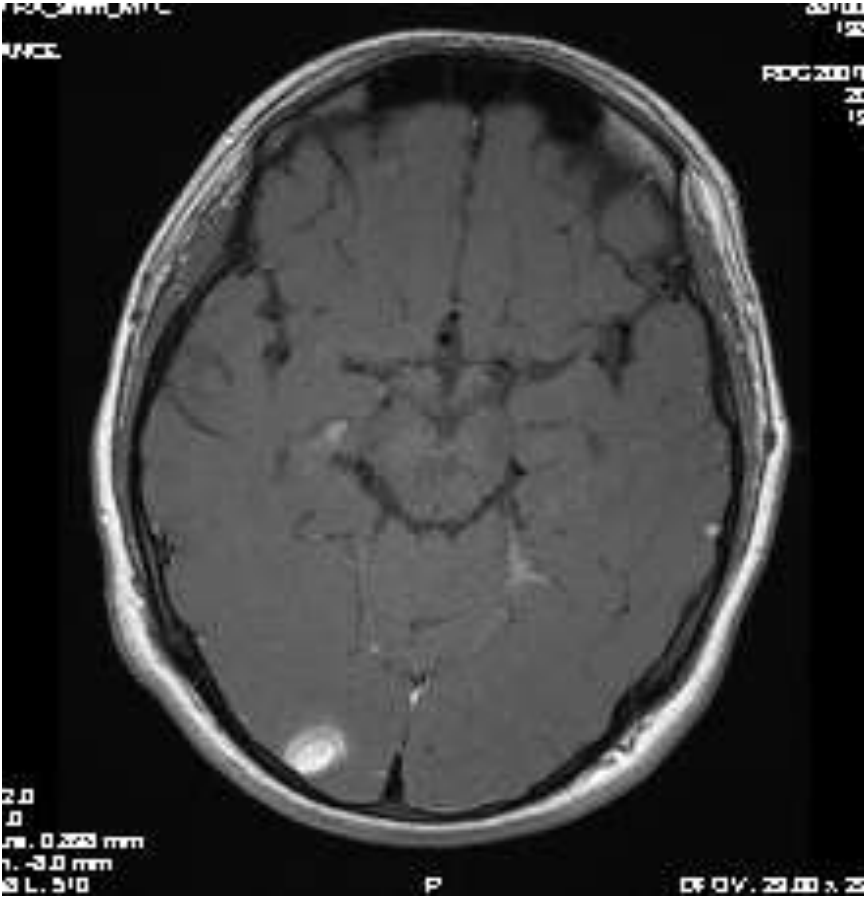

CT břicha a pánve před a po 4 cyklech CHT - BEP

MRI mozku před a po 4 cyklech CHT + SRT

Salvage chemoterapie - VeIP

- **Indikace – pokud pacient nedosáhne kompletní remise při kurativní chemoterapii I. linie (event. operace)**
- **Podány celkem 3 cykly (od 2.4. – 27.5.2007)**
  - TM po 3. cyklu - AFP 3,7, HCG 3,6, LDH 3,35 – normalizace
- **4. cyklus nepodán – zhoršení sluchu (toxicita cisplatiny)**
- **Dále sledován, dle opakovaných kontrol dosaženo kompletní remise (kalcifikace nekrotických jaterních metastáz)**
- **Kompetní remise CR - trvá dosud**

Prognóza metastatického onemocnění

Medián celkového přežití
při nejlepší podané léčbě:

Ca ledvin

(24 – 30 měsíců)

Ca močového měchýře

(8 – 16 měsíců)

Ca prostaty

(44 – 60 měsíců)